

на черговому етапі українського державо- і правотворення стали проекти конституції кирило-мефодіївців. Один з радикальних представників Кирило-Мефодіївського братства Георгій Андрузький, який орієнтувався на Тараса Шевченка, став автором документа під назвою «Начерки Конституції Республіки», написаного під впливом ідей «Книги буття українського народу», популярного історико-політичного маніфесту, у якому висловлюється фактично революційна позиція визволення від кріпацтва і деспотії та створення федерації слов'янських республік. Людмила Андріївна Луць у своїй доповіді зупинилася на питаннях відповідності сучасних законів України міжнародно-правовим цінностям. У її виступі було зазначено, зокрема, про те, що існуючу систему загальноновизнаних цінностей слід трансформувати у систему правових ідей, які зафіксовані в основних принципах міжнародного права, а їхнє порушення трактувати як неправомірні дії. Механізм їх забезпечення мають складати виключно дієві правові засоби, які зумовлюють пряму (а не під умовою) юридичну відповідальність за їх порушення.

Загалом у межах конференції були розглянуті й обговорені як найрізноманітніші теоретико-прикладні аспекти трансформації законодавства України в сучасних умовах, так і значна кількість актуальних питань, пов'язаних із правовим забезпеченням здійснюваних в Україні реформ.

А. Ю. ІВАНОВА,
кандидат юридичних наук

ВСЕУКРАЇНСЬКА НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ «ЕВОЛЮЦІЯ ПРИНЦИПУ СУВЕРЕНІТЕТУ В УКРАЇНСЬКОМУ ДЕРЖАВОТВОРЕННІ: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА»

27 жовтня 2023 р. відділом історико-правових досліджень Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України за підтримки Міжнародної асоціації істориків права та Комісії історії українського права при Президії НАН України була проведена Всеукраїнська наукова конференція «Еволюція принципу суверенітету в українському державотворенні: теорія та практика». Конференція організована в рамках НДР Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України «Принцип суверенітету у генезисі української державності ХХ ст.».

Роботу конференції розпочав перший заступник голови оргкомітету – керівник робочої групи з підготовки конференції завідувач відділу історико-правових досліджень Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України **Ігор Борисович Усенко**. Робота конференції була побудована за тематичними панелями, *перша* з яких об'єднала доповіді, присвячені *еволюції концептуальних підходів до суверенітету*. Розпочав роботу панель професор кафедри фундаментальних і юридичних дисциплін Харківського національного університету внутрішніх справ **Володимир Євгенійович Кириченко** із доповіддю, центральним сюжетом якої став пошук відповіді на дещо провокативне питання, а саме, чим є феномен суверенітету: формальністю чи реальністю.

Доповідь завідувача відділу теорії держави і права Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України члена-кореспондента НАН України, члена-кореспондента НАПрН України **Наталії Миколаївни Пархоменко** присвячена доктрині обмеження державного суверенітету, висвітленню концептуальних підходів і практичних вимірів цього феномену в контексті його порушення, відновлення та забезпечення. Окремо доповідачка спинилася на актуальних і проблемних питаннях реалізації суверенітету при передачі частини суверенних повноважень сучасних держав міжнародним організаціям.

Над проблемою суверенності як фундаментальним компонентом правової системи розмірковував старший науковий співробітник відділу проблем кримінального права, кримінології та судоустрою Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України **Микола Іванович Сірий**. Доповідач розглянув цивілізаційні та історичні основи формування державного суверенітету, якому своєю чергою протипоставив народний і національний сувере-

нітет, аргументуючи це їх сутнісною збіжністю з правом нації на самовизначення та інститутом народовладдя відповідно.

Другу панель, присвячену правовим проблемам забезпечення і захисту державного суверенітету України, відкрив завідувач кафедри історії держави, права та політико-правових учень юридичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка **Ігор Йосипович Бойко** доповіддю, присвяченою символічній функції суверенітету як одного з найважливіших атрибутів українського державотворення.

Логічним тематичним продовженням стала доповідь про законодавчу історію формування українського національного спротиву як гарантії сучасного суверенітету України, виголошена помічником командира бригади з правової роботи – начальником юридичної служби, майором юстиції (до мобілізації – доцент кафедри історії держави, права та політико-правових учень юридичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка) **Андрієм Федоровичем Ковалем**.

Провідний науковий співробітник відділу конституційного права та місцевого самоврядування Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України **Анжеліка Романівна Крусян** розвинула тематику забезпечення та захисту державного суверенітету України в сучасних умовах загалом. Доповідачка назвала найважливіші детермінанти, які визначають особливості захисту державного суверенітету України. Це, зокрема, воєнне протистояння РФ і перемога України у цій війні; забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях України; підвищення ефективності протидії кримінально протиправним посяганням на державний суверенітет; застосування спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів; міжнародне забезпечення суверенних інтересів України на основі принципів поваги до державного суверенітету та невтручання у внутрішні справи держави за допомогою міжнародно-правових гарантій; відновлення територіальної цілісності України, що має важливе значення як для забезпечення державного суверенітету України, так і для забезпечення стабільності міжнародної системи; забезпечення інформаційної безпеки України.

Особливості державного суверенітету як об'єкта кримінально-правової охорони в умовах збройної агресії росії проти України дослідив старший науковий співробітник відділу проблем кримінального права, кримінології та судоустрою Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України **Владислав Нарцизович Кубальський**.

Доцент кафедри теорії та історії права та держави Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка **Юліанна Володимирівна Цветкова** поділилася власними міркуваннями щодо того, чим є делегований суверенітет: еволюцією держави в умовах правової та політичної глобалізації чи окремими епізодами полярності світу.

Третя панель, присвячена історичному виміру суверенітету: від середньовіччя до сьогодення, розпочалася доповіддю наукового співробітника відділу історико-правових досліджень Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України **Євгена Вікторовича Ромінського** на тему «Окремі дискусійні питання суверенітету середньовічних державних утворень на прикладі давньоруських князівств».

Свою доповідь «Суверен, суверенітет, державний суверенітет: генезис понять» у рамках панелі також представила завідувач кафедри морського права Національного університету «Одеська морська академія», доктор юридичних наук, професор **Наталія Миколаївна Крестовська**.

Дискусійні питання суверенітету польських державних утворень початку XIX ст. представила стипендистка Німецького історичного інституту у Варшаві **Олена Володимирівна Сокальська**.

Правове регулювання діяльності представництв іноземних держав в Україні на початку 1920-х років як елемент реалізації міжнародної правосуб'єктності УСРР представив доктор юридичних наук, військовослужбовець Служби безпеки України **Володимир Тарасович Окіннюк**.

Старший науковий співробітник відділу історико-правових досліджень Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України **Анастасія Юрївна Іванова** проаналізувала використання псевдоправових інструментів у процесі легалізації та легітимізації незаконної влади та, зокрема, окремі історичні прецеденти використання квазісуверенітету в радянській політичній практиці.

Міркування і висновки щодо суб'єктності суверенітету та суверенні права УРСР у 1944–1957 рр. представила старший науковий співробітник Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України, кандидат юридичних наук, доцент **Ірина Володимирівна Музика**.

На останній панелі учасники конференції заслухали доповіді, присвячені суверенітету у правовій думці та практиці українського державотворення. Професор кафедри конституційного, адміністративного та трудового права Національного університету «Запорізька політехніка» **Вікторія Михайлівна Пальченкова** виголосила доповідь на тему «Іван Лисяк-Рудницький про націю та народ як державотворчі чинники (конспект трьох есе)».

Трактування суверенітету в працях представників позитивістської школи права Ф. В. Тарановського та О. О. Жиліна представила завідувач кафедри теорії держави і права, конституційного права та державного управління Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, кандидат філософських наук, кандидат юридичних наук, доцент **Людмила Михайлівна Мудриєвська**.

Доповідь завідувача відділу історико-правових досліджень Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України **Ігоря Борисовича Усенка** була присвячена проблемам державного суверенітету в працях провідних вчених АН УРСР В. М. Корецького, Б. М. Бабія, П. О. Недбайла.

Професор кафедри фундаментальних і юридичних дисциплін Харківського національного університету внутрішніх справ **Леонід Олександрович Зайцев** презентував доповідь про національні грошові системи як ознаку державного суверенітету.

Перспективи і виклики на шляху формування правового визначення цифрового суверенітету провідний інженер відділу проблем цивільного, трудового та підприємницького права Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України **Пилип Станіславович Демченко**.

Поза програмою учасники конференції заслухали доповідь провідного наукового співробітника відділу конституційного права та місцевого самоврядування Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України, доктора юридичних наук, професора **Олександра Васильовича Батанова**.

Загалом під час конференції, у роботі якої взяли участь близько 30 науковців зі Варшави, Львова, Харкова, Києва, Одеси, Запоріжжя, відбулося 20 планових та 1 позаплановий виступ. Наприкінці панелей проводилися плідні дискусії, а на завершення конференції було проведено заключне обговорення.

Підбиваючи підсумки цього представницького наукового заходу, професор Усенко наголосив на високому науковому рівні представлених доповідей, у яких було відображено широкий спектр проблемних і актуальних питань сучасного історико- і теоретико-правового, конституційного та кримінального дискурсу. Міждисциплінарний підхід збагатив і сприяв поглибленню розуміння фундаментальних і галузевих юридичних проблем суверенітету як концепту та феномену політико-правової реальності, а також окресленню декількох перспективних напрямів як для проведення подальших наукових досліджень, так і для відповіді на суто практичні потреби та запити сучасного міжнародного та конституційного процесів.

З повним відеозаписом конференції можна ознайомитися на YouTube-каналі Міжнародної асоціації істориків права за посиланням: <https://www.youtube.com/channel/UCetr4frhXrB18Fzv4Z-EN3Q> Розгорнуті доповіді і результати конференції будуть оприлюднені у тематичному колективному виданні «Еволюція принципу суверенітету в українському державотворенні: теорія та практика: матеріали Всеукраїнської історико-правової конференції (Київ, 27 жовтня 2023 р.)» (ред. колегія: О. В. Скрипнюк (співголова), І. Б. Усенко (співголова), А. Ю. Іванова (відповідальний секретар), І. В. Музика, С. В. Ромінський. Київ: Ін-т держави і права імені В. М. Корецького НАН України, 2024).

**«ЗАХИЩАЮЧИ ДЕРЖАВУ – ЗАХИЩАЄМО ПРАВО»:
XIV МІЖНАРОДНА ЮРИДИЧНА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
РАДИ МОЛОДИХ ВЧЕНИХ ІНСТИТУТУ ДЕРЖАВИ І ПРАВА
ІМЕНІ В. М. КОРЕЦЬКОГО НАН УКРАЇНИ
(До дня захисників та захисниць України
та світлої пам'яті наукового співробітника
Олександра Анатолійовича ПОЛІВОДСЬКОГО)**

11 жовтня 2023 р. під егідою Ради молодих вчених Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України відбулася традиційна щорічна *XIV міжнародна юридична науково-практична конференція «Захищаючи державу – захищаємо право»*. Цей науковий захід вдруге був проведений в умовах воєнного стану і був приурочений до Дня захисників і захисниць України та присвячений пам'яті наукового співробітника відділу проблем аграрного, земельного, екологічного та космічного права Інституту держави і права імені В. М. Корецького, кандидата юридичних наук, доцента **Олександра Анатолійовича Поліводського**, який загинув при виконанні бойового завдання приблизно о 04.30 ранку 19 квітня 2023 р. на околицях с. Діброва Луганської області.

Конференція складалася з двох частин – пленарного засідання, яке було присвячене пам'яті і спогадам про життєвий шлях і наукову спадщину Олександра Анатолійовича Поліводського, а також з науково-практичної, яка, своєю чергою, складалася з трьох панелей тез доповідей з актуальних проблем розвитку юридичної науки в Україні в умовах воєнного стану, а саме «Правові аспекти захисту інтересів держави та прав, свобод людини і громадянина в умовах воєнного стану в Україні»; «Завдання міжнародного права щодо протидії військовим конфліктам»; «Актуальні проблеми законодавства України».

У роботі конференції взяли участь понад 60 учасників авторів тез, які представляли провідні заклади вищої освіти та наукові установи України: Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України; Київський національний університет імені Тараса Шевченка; Національний університет «Києво-Могилянська академія»; Інститут педагогіки Національної академії педагогічних наук України (м. Київ); Національна академія внутрішніх справ; Національний університет оборони України (м. Київ); Міжрегіональна академія управління персоналом (м. Київ); Харківський національний університет внутрішніх справ; Львівський національний університет імені Івана Франка; Національний університет «Львівська політехніка»; Львівський державний університет внутрішніх справ; Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ; Університет митної справи та фінансів (м. Дніпро); Міжнародний гуманітарний університет (м. Одеса) Криворізький навчаль-